

BOSZ
art

MALARSTWO ŚWIATOWE

WORLD PAINTING

Vincent van Gogh

Wydawnictwo BoSz
BoSz Szymanik i wspólnicy spółka jawna
38-722 Olszanica 311
Biuro: ul. Przemysłowa 14, 38-600 Lesko
tel. +48 13 469 90 00
fax +48 13 469 61 88
biuro@bosz.com.pl
www.bosz.com.pl

MALARSTWO ŚWIATOWE

WORLD PAINTING

Vincent van Gogh

Trudno znaleźć artystę, który z jednej strony zyskał tak wielką popularność, że reprodukcje jego dzieł znajdowały się w prawie każdym dwudziestowiecznym domu, z drugiej zaś strony jego życie i osobowość skrywały się w płataninie domysłów, niepotwierdzonych plotek i tanich anegdot. **Vincent van Gogh** (1853–1890) namalował ponad 800 obrazów olejnych, 150 akwarel i przeszło 1000 rysunków. Choroba, surowe wychowanie, żarliwość religijna, wrażliwość, świadoma analiza zagadnień koloru i światła stworzyły trudno definiowalny konglomerat o ogromnej sile oddziaływania na następców – głównie ekspresjonistów i fowistów. Van Gogha ceni się za obrazy wykorzystujące czyste barwy i deformacje, przypisując obie te cechy twórczej manii, która miała trawić malarza w wyniku choroby psychicznej. Takie spojrzenie kreuje malarza jako wyobcowanego geniusza, którego działania artystyczne wypływają nie ze świadomych procesów poznawczych i refleksji, a z trudnej do zdefiniowania mocy napędzającej jego trawiony gorączką duszy umysł. Tymczasem Vincent van Gogh był twórcą zorientowanym i świadomym. Jego dzieła są rezultatem przemyśleń i poszukiwania rozwiązań konkretnych zagadnień formalnych i technicznych.

Surowo wychowany w bogobojnej rodzinie pastora, był od dzieciństwa świadom procesów zachodzących w sztuce – w rodzinie mężczyźni byli duszpasterzami lub marszandami. Vincent jako marszand pracował w handlującej dziełami sztuki firmie Goupil & Cie w Hadze, Londynie i Paryżu. Jako misjonarz działań w górniczym zagłębiu Belgii – w rejonie Borinage. Miał doskonałą znajomość rynku sztuki (sam kolekcjonował rysunki i reprodukcje dzieł, które wywarły na nim szczególne wrażenie) oraz realiów życia najniższych warstw społecznych.

Kolekcja van Gogha była budowana świadomie, a eksponaty były poddawane wnikliwej analizie. W 1874 roku artysta stworzył też listę nazwisk malarzy, których twórczość podziwiał i badał. Fascynacje artysty były ściśle ukierunkowane: Delacroix był podziwiany za kolor, mistrzowie holenderscy – za tematykę religijną i moralną wymowę dzieł. Zachwyt Militem, Rousseau, Díazem i Daubigny jest dostrzegalny w rysunkach i płótnach z lat osiemdziesiątych, na przykład w obrazie *Dwie kobiety na torfowisku*. Fascynacja ciężką fizyczną pracą na roli osadzoną w surowym bądź sielskim krajobrazie odzwierciedlała przekonanie o społecznym posłannictwie malarza.

Po niepowodzeniach misjonarskich, znów jako marszand, van Gogh wyjechał do Paryża, gdzie zaznajomił się z pracami działających tam twórców i zawarł przyjaźnię z Émile'em Bernardem, Henrim de Toulouse-Lautrekiem i Paulem Gauguinem. Fascynował się pracami Moneta, Pissarra, Seurata i Signaca. Pobyt we Francji pozwolił artyście poczuć pełnię kolor, który w dotychczasowych pracach traktowany był dosyć nieufnie. Rozpoczął okres śmiałego wykorzystywania czystej barwy w dużych – na wzór japońskich drzeworytów – płaszczyznach, z ekspresyjnym, wyrazistym konturem. Stosowanie przejawiskawionych, niezniuansowanych barw wynikało z przekonania, że dzieło sztuki ma stanowić nie zapis chwili, ale jej ekwiwalent.

Warto pamiętać, że van Gogh nie posiadał żadnego formalnego wykształcenia, poza krótkimi epizodami (studia w pracowni Antona Mauve'a, pobyt w Akademii w Antwerpii). Głęboka dyscyplina w zgłębianiu zagadnień formalnych i technicznych, podbudowana solidnym przygotowaniem teoretycznym, pchała artystę do świadomych eksperymentów twórczych.

Zagadnienie światła i czystej barwy najpełniej odnalazło wyraz w tworzonych w ramach nieudanej próby – pracowni Południa¹ – obrazach malowanych w Arles. Fascynacja naturą i zgodnym z nią prostym życiem okolicznych mieszkańców była niewyczerpanym źródłem inspiracji, czego dowodzą obrazy *Żniwa w La Crau* z *Montmajour w tle* czy *Siewca*. Nie chodziło jednak artyście o zredukowanie prostych życiowych prawd do roli uniwersalnego symbolu, lecz by – jak pisał w liście do brata – „wyrazić nadzieję przez gwiazdę. Żar istoty ludzkiej poprzez blask zachodzącego słońca”². *Portret Eugène’a Bocha* jest doskonałą ilustracją słów z listu do brata – ascetyczna, świadomie wyostrożona deformacją twarz okolona wieńcem z gwiazd odwołuje się w skojarzeniach do świętych ascetów z malarstwa średniowiecznego. Podobnie wymowny, choć zupełnie inny w wyrazie, jest genialny obraz *Portret Milleta, podporucznika pułku żuawów*. Dwa portrety pani Augustine Roulin odwołują się do skojarzeń z trонującą Madonną, ale i macierzyństwem, a kwieciste tło przesuwając bohaterkę w wiejski pejzaż kulturowy. Dodatkowo pierwsza wersja portretu planowana była jako centralna część tryptyku. Bocznymi skrzydłami dzieła, nasuwającemu bezsprzecznie skojarzenia ze średniowiecznym ołtarzem, były – tak często reprodukowane – *Słoneczniki*.

Niepowodzenie pracowni Południa nadwątlilo psychikę van Gogha do tego stopnia, że dobrowolnie pozwolił przenieść się do zakładu dla psychicznie chorych w Saint-Rémy. Tu powstały *Pole pszenicy z cyprysami*, *Cyprysy*, *Ogród szpitala w Saint-Rémy* oraz słynna *Gwiazdzista noc*. W szpitalu artysta malował również własne wersje tematów podejmowanych wcześniej przez innych artystów. Tak powstały między innymi *Pieta* według Delacroix czy *Wieczór, czuwanie* według Milleta.

Rok 1890 zaczął się dla van Gogha obiecująco – został zaproszony do udziału w wystawie w Brukseli. Sprzedała się *Czerwona winnica*, w prasie ukazała się recenzja jego twórczości, a w Salonie Niezależnych w Paryżu wystawiono dziesięć obrazów (na poprzednim Salonie eksponowano dwa – w tym zjawiskowe *Irysy*, które wzbudziły zainteresowanie publiczności). Po powrocie do zdrowia van Gogh przeniósł się na północ, bliżej Paryża, do Auvers-sur-Oise gdzie zatrzymał się w miejscowej gospodzie pod troskliwą opieką doktora Paula Gacheta (sportretowanego z gałązką naparstnicy – odwołania do sercowych problemów bohatera). Niecałe trzy miesiące spędzone w Auvers to czas niezwykle intensywnej pracy malarskiej – powstała tu dziesiąta część wszystkich prac olejnych, w tym często reprodukowany *Kościół w Auvers-sur-Oise*. Ten twórca i, jak mogłoby się wydawać, szczęśliwy okres przerwała gwałtownie śmierć artysty w wyniku powikłań po nieudanych samobójczym postrzale. Vincent van Gogh zmarł 29 lipca 1890 roku.

¹ Zafascynowany twórczością i postacią Paula Gauguina, Vincent van Gogh pragnął stworzyć w Arles pracownię Południa – miejsce kooperacji Émile’a Bernarda, Gauguina i siebie. W dalszych planach miał utworzenie analogicznej pracowni Północy w Borinage. Prace powstałe w tych dwóch ośrodkach miały w zamysle przeciwstawiać wartości społeczeństwa przemysłowego i wiejskiego, a szerzej – północnej Europy i Europy śródziemnomorskiej. Inicjatywa przyniosła jednak całkowite fiasko – Gauguin przybył co prawda do Arles, ale jego pobyt zakończył się bójką artystów i skandalem, w rezultacie zaś załamaniem nerwowym van Gogha.

² List do Theo van Gogha z września 1888 roku.

**Martwa natura z pomarańczami,
cytrynami i niebieskimi rękawiczkami**
*Still Life of Oranges and Lemons
with Blue Gloves*

1889

olej na płótnie / oil on canvas

48 × 62 cm

Autoportret

Self-portrait

1887

olej na tekturze / oil on cardboard

41 x 32,5 cm

Gospodarstwo w Prowansji
Farmhouse in Provence
 1888
 olej na płótnie / oil on canvas
 46,1 × 60,9 cm

Żniwa w La Crau z Montmajour w tle
Harvest at La Crau, with Montmajour
in the Background
 1888
 olej na płótnie / oil on canvas
 73 × 92 cm

Kwiatowe rabaty w Holandii
Flower Beds in Holland
 około 1883
 olej na płótnie / oil on canvas
 48,9 × 66 cm

Słoneczniki

Sunflowers

1888

olej na płótnie / oil on canvas

92,1 × 73 cm

Słoneczniki

Sunflowers

1888

olej na płótnie / oil on canvas

91 x 72 cm

Pole pszenicy z cyprysami
Wheat Field with Cypresses
1889
olej na płótnie / oil on canvas
73 × 93,5 cm

Winnica w Auvers

Vineyards at Auvers

1890

olej na płótnie / oil on canvas

65,1 × 80,3 cm

Zielone pola pszenicy w Auvers

Green Wheat Fields, Auvers

1890

olej na płótnie / oil on canvas

72,4 × 91,4 cm

Róże

Roses

1890

olej na płótnie / oil on canvas

92,6 × 73,7 cm

Róże

Roses

1890

olej na płótnie / oil on canvas

71,5 × 90,5 cm

Irysy

Irises

1890

olej na płótnie / oil on canvas

73,7 × 92,1 cm

Vincent van Gogh (1853–1890) – a preacher and missionary, an art dealer and collector, a cool analyst and an impulsive artist. The painter's biography is a kaleidoscope of varying activities, which did not have a chance to fully develop due to his brief lifetime, interrupted by suicide. However, regardless of which profession Vincent van Gogh saw his future in – as a pastor, art dealer or painter – for each role he conscientiously prepared himself, giving the matter thorough consideration. He perceived the vocations of pastor and painter similarly – as a specific sort of social mission. It is in this perspective that we should view and admire the over two thousand works that he left to posterity.

Vincent van Gogh (1853–1890) – kaznodzieja i misjonarz, marszand i zbieracz, chłodny analityk i impulsywny artysta. Życiorys malarza to kalejdoskop zmieniających się aktywności, które nie miały szansy w pełni się rozwinąć ze względu na krótki okres życia przerywany samobójczą śmiercią. Niezależnie jednak od tego, w jakiej profesji Vincent van Gogh dostrzegał swoją przyszłość – jako pastora, marszanda czy malarza – zawsze do wybranej roli przygotowywał się sumiennie i po gruntownym przemyśleniu tematu. Misję pastora i malarza postrzegał podobnie – jako specyficzny rodzaj społecznego posłannictwa. W takiej perspektywie należy zatem podziwiać i rozpatrywać ponad dwa tysiące dzieł, które nam pozostawił.